

ДЕЧЈЕ ИНТЕРМЕДИЈАЛНЕ АКТИВНОСТИ

Дечје интермедијалне активности

Интермедијалне активности у вртићу огледају се у споју различитих методичких области и различитих медија изражавања у раду са предшколском децом.

Није у питању корелација, већ превазилажење њених недостатака у синергијском деловању више медија.

Васпитавање путем уметности је потврђена пракса, а интермедијална уметност отвара нове могућности, јер укида границе између уметности и стварности, између уметника (уметничког дела) и публике, она подстиче на критичко промишљање стварности.

Више медија укључује у процесу сазнавања сва дечја чула.

Интермедијална догађања у складу су са дечјим „неподељеним“ доживљајем света.

Дечје интермедијалне активности подразумевају тимски рад, интеракцију и кооперативност, оне доприносе флексибилности мишљења и толеранцији различитости.

Оне подстичу развој дивергентног мишљења, маште и креативности.

Укључивање деце у интермедијалне активности

Подразумева да васпитач:

- познаје правце и покрете, праксу и искуства интермедијалне уметности,
- познаје спојеве ликовне уметности са другим уметностима, нарочито са позориштем, али и свакодневицом,
- има осетљивост да стваралачке експерименте интермедијалне уметности примени у раду са децом,
- користи разноврсни „сиромашни“ и отпадни материјал,
- користи затечене ситуације из свакодневног живота као почетни импулс за интермедијална догађања,
- поштује дечју слободу и иницијативу, жељу за променом током започете активности,
- ставља акценат на догађање, на акцију, интерактивност,
- даје предност процесу, а не готовим дечјим радовима,
- користи дечје доживљаје, емоције и искуство,
- омогућава да деца стичу нове доживљаје и искуства.

Интермедијалне активности и Гарднерова теорија о вишеструкој интелигенцији

Програм предшколског васпитања и образовања тежи ангажовању и развоју што већег броја дечјих способности, па је Гарднерова теорија посебно инспиративна за педагошку праксу. Више није питање да ли је неко дете интелигентно, већ на који начин је интелигентно – свако дете може да усвоји знања и стекне способности, само је питање начина на који до њих долази. Мултидисциплинаран приступ и организација интермедијалних активности у складу је са овом теоријом.

Према Хауарду Гарднеру, постоји седам типова интелигенције:

- просторно-визуелна способност
- језичка способност
- логичко-математичка способност
- музичка способност
- телесно-кинестетичка способност
- интерперсонална способност
- интраперсонална способност

Просторно-визуелна способност

Омогућава успешно примање визуелних порука, манипулисање њима, као и стварање нових визуелних порука, сналажење у простору, стварање фигура и објеката у простору. (Визуелно-просторни тип детета показује осетљивост за боје, визуелне представе при затвореним очима, склоност ка слагању мозаика, коцкица... љубав према геометрији, сликовницама, шетњама у природи.)

Прављење живе скулптуре

Деца у групама (по четворо) праве скулптуру од својих тела, према упутствима васпитача:

Доле су једна леђа, четири ноге, четири руке, три колена, два лакта, две главе.

Горе је нешто црвено, две руке су изнад главе, једна уста су широко отворена...

Језичка способност

Омогућава примање, коришћење и стварање језичких порука. Циљ је комуникација или стварање нових, истраживачких или уметничких продуката у језичкој форми. (Дете са израженим језичким способностима воли да слуша приче, лакше учи слушајући него гледајући, има богат речник, користи неуобичајене речи за свој узраст.)

Свако тражи своју причу

Мама коза је изашла из куће, кад наиђе Пепељуга плачући. Она упита баку да ли су прасићи саградили своје кућице, а Снежана јој рече:

- ***Не знам, али ћу питати Црвенкапу, која управо бере цвеће за седам јарића.***
- ***Ловче, ловче – упита мама – зашто си тако тужан?***
- ***Како да не будем тужан – одговори бели лептир. Покиснућу, а онда више нећу моћи да летим. Пустите ме жута лало!***
- ***Пуститећу те иако ти мени не можеш никад помоћи – рече лав и пусти миша.***

Миш, сав срећан, заједно са вуком, одјури у бајку где живе патуљци.

Деца помажу ликовима да пронађу своју причу (добивају сличице са ликовима, које треба да ставе уз одговарајуће илустрације из прича, које се налазе на фланелографу и, притом, именују причу).

Логичко-математичка способност

Омогућава успешно разумевање, употребљавање и стварање нових логичких правила, успешну употребу броја и мерења у узрочно-последичном систему појава. (Дете са овом способношћу лако рачуна и воли загонетке и игре са логичким проблемима.)

Обој маце

У игри *Обој маце* свако дете добија лист са нацртане четири маце различите величине, и задатак:

Обој маце!

Црна маца је највећа. Жута маца је на крају. Шарена маца је између црне и жуте. Бела маца је до црне.

Музичка способност

Омогућава успешно разликовање, употребу и стварање нових аудитивних, музичких порука. (Карактеристике овог типа су: слух, слушање музике, свирање, певушење уз игру, репродуковање мелодије чим се чује.)

Свака прича има своју музику

У овој игри деца (од понуђених) бирају одговарајућу музику за дату причу. Подстицајно делују и илустрације везане за поједине ситуације из приче.

Свака песма има своју музику

У завршном делу активности приликом „обrade“ песме (самостални стваралачки рад) деца свој емоционални доживљај песме могу изразити музичком пратњом васпитачевог рецитовања на Орфовом инструментарију.

Телесно-кинестетичка способност

Односи се на успешно разумевање, извођење и стварање нових телесних покрета и композиција у простору. (Дете са овим способностима ретко седи мирно, комуницира целим телом, радо учи помоћу додира, воли плесне игре и спорт.)

Лавиринт

Лавиринт може бити направљен од чуњева. Стаза лавиринта може имати препреке, али и ограничење везано за боју чуњева. На крају лавиринта може стајати шаргарепа, сир или сл. (дете тада добија маску зеца, миша...), али на крају дете може чекати и решавање неке загонетке или математичког задатка.

Посебан захтев може бити да се лавиринт прође везаних очију. Дете се, по налозима васпитача или другог детета, креће напред, право, лево, десно, назад.

Интерперсонална способност

Односи се на успешну комуникацију, разумевање туђих вербалних и невербалних порука, тумачење осећања, преношење порука другима, сарадњу и лидерство. (Овај тип детета воли групне игре, има доста другова са којима се саветује и решава проблеме, обично је вођа групе.)

Емпатијске игре

Велике су и разноврсне могућности ових игара у којима се деца идентификују са својим друговима или ликовима из прича, разумевајући њихова стања и расположења. Дата осећања деца представљају вербално и невербално, као и спојем вербалног и невербалног изражавања. (Погоди како се осећам, О чему размишљају деца у парку – на основу посматрања слике...)

Интраперсонална способност

Односи се на разумевање себе, успешно препознавања сопствених осећања и склоности. (Овај тип детета се више осамљује од других, воли да размишља, воли да се бави индивидуалним активностима, има свој хоби.)

Кревет који дечаку није дао да спава

У активностима попут ове, деца се оспособљавају да препознају своја осећања и потребе, да мисле и стварају слободно. Подстакнута на маштање и креативност, обогаћују сопствено искуство.

Деца смишљају приче о кревету који није дао дечаку да спава.

Деца цртају (сликају) кревет који није дао дечаку да спава.

Деца својим телима и покретима представљају кревет који није дао дечаку да спава.

Интермедијалне активности и развој емоција, мотивације, социјално-моралних вредности

Емоције су потребне да би се било која способност покренула или нхибирала. Позитивна емоционална реакција на вредност, која је садржана у циљу интермедијалне активности, покреће способности које помажу у достизању тога циља. Емоције су, заједно са способностима, важан елеменат у стварању или гашењу мотивације. Поред тога, емоционални доживљај подстиче комуникацију и слободно изражавање, као и испољавање доживљаја у понашању. Изражавајући осећања, дете се ослобађа притиска и долази до новог, продубљеног, унутрашњег доживљаја. Кроз комуницирање и заједничку активност, развија се емпатија, поверење, прилагођавање другима, осећање припадања и друге социјално-моралне вредности.

Интерактивна прича Зека, меда, жаба и цврчак

Заједничко причање приче, демонстрација осећања и разговор о њима, као и тимско решавање проблема, обогаћују дечје искуство и подстичу сарадњу.

Деца су подељена у групе по четворо (дечји избор). Свака група је тим који заједно испуњава задатке приликом склањања играчака и припреме простора за активност, као и током причања приче.

Уз музички фон (Вивалдијево *Пролеће*), васпитач деци прича причу:

Зека, меда, жаба и цврчак били су најбољи пријатељи. Увек су се заједно играли. То је оно што најбољи пријатељи раде. Тркали су се кроз шуму, ваљали по трави, играли се жмурке. Могли су да се играју сатима и да се смеју данима.

Заустављање приче. Групе представљају слику заједничке радости. Замрзавање слике. Коментарисање.

Када би се меда уморио, заспао би под крушком, цврчак би се изгубио у трави, жаба би скокнула до оближње баре, а зека би стрпљиво чекао да се његови другови одморе и врате.

Заустављање приче. Деца дочаравају слику одмора.
Замрзавање слике. Коментарисање.

Много пута би пријатељи само седели у трави и дували маслачке.

Заустављање приче. Деца дочаравају дување маслачка.
Замрзавање слике. Коментарисање, стимулисање креативних покрета.

*Зека, меда, жаба и цврчак били су различити. Зека је био брз, меда крупан, жаба, па тако... крастава, цврчак мали, мали. Али пријатељи уопште нису примећивали међусобне разлике...
Једнога дана, док су се одмарали крај језера, меда се похвали својим пријатељима (васпитач употребљава лутке):*

- Мислим да сам посебан и јединствен. Најјачи сам у целој шуми. Све ме се животиње плаше. Осећам се тако добро, кад сви са стазе побегну испред мојих шапа.

Зека је мало размислио.

- Мислим да сам и ја посебан. Брз сам, а празне су приче да сам плашљив, ви ме бар добро познајете. Лепо је бити посебан.

На то ће цврчак:

- Сви уживају у мојој свирци. Лепо је бити посебан, слажем се са вама.

Жаба је ћутала. Сви су гледали у њу:

- Ја нисам посебна. Мала сам, ружна, у мом кретању нико не ужива...

Меда, зека и цврчак су се постидели. Својим хвалисањем повредили су осећања свога пријатеља.

Заустављање приче. Деца изразима лица дочаравају осећања ликова у причи.
Замрзавање слике. Коментарисање.

*Сви су били замисљени. Одједном меда је узвикнуо:
Скочи мени на леђа и пред тобом ће се склањати и вук и лисица, и роде
и веверице.*

Жаба се попела на меду и задовољно рекла:

- Како је леп осећај, сад се и ја осећам посебно.

Жаба је била срећна. Зека, меда и цврчак били су срећни због жабе.

Заустављање приче. Групе играју плес среће.

Замрзавање слике. Коментарисање и похваљивање заједничког рада.

Следећи кораци:

Разговор о причи - како су другови решили проблем.

Деца причају слична искуства из живота

Интермедијалне активности и развој дивергентног мишљења и креативности

Дивергентно мишљење односи се на *флуентност* (бујица идеја), *флексибилност* (посматрање из различитих углова) и *оригиналност* (необичне идеје, нестандартна решења). Креативност је резултат ангажовања дивергентних способности – флуентности, флексибилности и оригиналности идеја.

Дечје интермедијалне активности одвијају се у подстицајној атмосфери, одликује их слобода и игра, што може резултирати занимљивим и необичним процесима и продуктима. Креативност деце је експресивна (изражавање осећања и мишљења кроз неки медиј) и продуктивна (савладавање вештине у оквиру игровне активности). Први критеријум за процењивање дечје креативности је дивергентно – различито од других, необично, нестереотипно.

Интермедијалне активности и дечја игра

Игра је дивергентна, интелигентна, експресивна, самосврховита истраживачка активност, кроз коју се екстернализују психички процеси, карактеристични за креативно понашање. Игра представља облик учења, чији су исходи значајни за дете. Када се одвија у групи, доприноси развоју сарадничких особина. Игра је слободна активност и по својој природи често интердисциплинарна. Интермедијалне активности у вртићу, дакле, најближе су изворним дечјим играма.

Драмска игра као модел интермедијалне активности

Драмска игра спада у дечје стваралачке, организоване групне игре, где играчи помоћу речи, мимике, гестова, кретања, боја, облика и звукова (интермедијално) изражавају или стварају замишљене, договорене ситуације, ликове и њихове односе, појаве и предмете. Реч је о симболичкој игри у којој долази до изражаја илузорни (фиктивни) план. Драмска игра обично полази од драматизације књижевног текста, који се током постављања на сцену може и мењати. Драмска игра, као шири пројекат, укључује различите врсте игара, а фиктивни план и симболичка значења подстичу код деце способност за апстраховање и преношење значења из једног контекста у други, што је обележје креативног чина и што води конструкцији знања на вишем нивоу.

Драмско играње и дечји развој

У драмском игрању могуће је развијање и подстицање:

- маште и дивергентног мишљења (идеје о начину на који се могу сценски представити догађаји и ликови, ситуације, простор и време у причи);
- логичког и критичког мишљења (кроз разумевање фабуле, ликова, хронологије догађаја, узрочно-последичних веза, одабир стратегија у реализацији драмске игре);
- појмова и вештина из домена више уметности које учествују у реализацији пројекта.
- различитих чула;
- емоционалног доживљавања и изражавања;
- естетских и етичких вредности (анализа примењених уметничких решења у драмској игри и анализа социјалних ситуација у причи);
- унутрашње мотивације за стваралачку активност;
- сарадничких, комуникацијских, лидерских и организационих способности кроз групни рад приликом реализације пројекта.

Драмска игра и позоришна уметност

Драмска игра у васпитно-образовном раду са предшколском децом подсећа на позоришну уметност, али се не сме изједначити са њом. Она је тематски и интердисциплинарно организована и обједињује креативне игре из области више уметности, али је више усмерена на процес, а не на саму позоришну представу. Драмски пројекат у вртићу се организује кроз радионице, како би се деца активирала у игри и истраживању, и учила путем сопственог искуства. Драмске радионице су везане за једну тематску целину, започињу играма подстицања, самооткривања, изражавања у различитим медијима, играма улога и ситуација – до драмске игре и заједничке анализе искуства кроз разговор. На сличан начин организују се и ликовне, музичке и плесне радионице.

Планирање драмског пројекта

Приликом планирања драмског пројекта, васпитач одређује типове задатака у складу са развијањем различитих дечјих способности и потреба драматизације и драмског извођења приче.

У одређеним доменима способности, могући су следећи креативни задаци:

- Језичко-литерарна способност- стварање сценарија, вербално извођење, импровизација;
- Просторно-визуелна способност – осмишљавање и израда декора, костима, маски, реквизита, лутака, плаката, позивница;
- Логичко-математичка способност – утврђивање узрочно-последичних веза и редоследа појава у представи, распореда објеката и ликова, различитих мерења;
- Музичка способност – вокално-инструментална пратња, избор музике и звучних ефеката;
- Телесно-кинестетичка способност – гест и покрет на сцени, плес;
- Интерперсонална способност – организација игре, представљање ликова;
- Интраперсонална способност – разумевање и прихватање поенте, идеја, порука, мудрости.

Тематско планирање

Тематско планирање прати логику приче која ће се сценски приказати, обједињују се у целину дисциплине различитих уметности (књижевност, позориште, ликовна и музичка уметност, плес и покрет), повезују се садржаји различитих васпитно-образовних области. Али, пошто је драмска игра групни пројекат, већи број учесника обезбеђује многостраност приступа, идеја, решења, па ће се у појединим ситуацијама одступати од почетног плана. На предшколском узрасту, прича спонтано добија драмску форму и сценски израз, захваљујући дечјој симболичкој игри и деловању у „као бајаги“ ситуацији.

Ток драмског пројекта

Реализацији драмског пројекта претходи:

- упознавање приче (изражавање доживљаја, уочавање теме, тока радње, ликова, њихових поступака и особина, међусобних односа, разумевање порука);
- виšekратно читање приче (на иницијативу деце);
- дечје драмско представљање приче (импровизовано играње по сећању, са уношењем измена по дечјем нахођењу, у облику лутка сцене...);
- прихватање идеје да се припреми позоришна представа и изведе у одређеној прилици.

Процес усменог стварања приче:

- препричавање постојеће приче,
- допуњавање постојеће приче,
- мењање приче,
- стварање нове приче према датом моделу.

Драматизација приче – претварање приче у драмски облик (дијалог и монолог)

Драматизација се одвија етапно (целине у причи) путем драмских радионица у којима се текст постепено везује за начин изговарања, мимику, гест и сценски покрет, а на крају драмске радионице личе на мизансценске (рапоредне) пробе у позоришту. Драмске радионице увек садрже и емпатијске игре које су важне за драмско играње. У њима се деца идентификују са ликовима из приче, њиховим осећањима, стањима и расположењима. Добро је емпатијске игре повезивати са музичком и ликовном уметношћу, језичким играма и плесом.

Ликовна продукција

Паралелно са драматизацијом приче започињу разговори о визуелним елементима драмске представе (изглед ликова, костим, маска, реквизити, лутке, сценографија). Деца сликају ликове и костиме, изглед сцене и од куће почињу да доносе различите материјале. Током рада на тексту деца сликају слике великог и малог формата са мотивима из приче, што помаже њеном бољем разумевању, а касније служе као рекламни плакати и позивнице за позоришну представу. Ако је потребно, деца се путем филмова, слика, дијапозитива или посетом музеју упознају са карактеристикама начина живота у одређеној епоси или средини, које одговарају датој причи (архитектура, одевање, предмети за употребу, инструменти...).

Комбинацијом различитих материјала, деца се костимирају и праве елементе сценографије, маске и реквизите, а у томе им могу помоћи родитељи на посебно организованим заједничким активностима. Помоћ родитеља треба да буде искључиво техничка.

Музичке активности

У оквиру музичких радионица разговара се о звучним и музичким елементима представе, бира се музичка позадина за поједине сцене (у складу са ситуацијом, осећањима ликова), укључују се и увежбавају песме које ће деца певати или свирати.

Сценске кретње и плес

Треба им поклонити пуну пажњу од самог почетка рада на пројекту и што природније их везивати за драмске и музичке радионице. Посебан задатак је ако се у представи појављују животиње, па поред говора треба подражавати њихов ход.

Посета позоришту

Уколико постоји могућност, посета позоришту може да буде додатна мотивација за дечје ангажовање на представи. Том приликом се стичу и нова сазнања о позоришту, људским занимањима, рађају идеје за побољшање припремане представе. Мотивација, такође, може бити разговор са гостом - глумцем и играње појединих сцена пред њим.

Евалуација

Представа се припрема по етапама (пратећи логику приче) и после сваке етапе анализирају се решења до којих се дошло, чиме се подстиче критичко мишљење, ствара осетљивост за естетску, емоционалну и моралну проблематику. Васпитач посебно подстиче децу да процењују сопствене активности, јер то појачава унутрашњу мотивацију за стваралачки рад. После таквих разговора, у складу са дечјим интересовањима, васпитач планира и нове игре и активности.

Подела улога

Припрема драмске представе у вртићу веома се разликује од рада у позоришту где „свако ради свој посао“. У вртићу се све ради заједнички, о свему се договара и свака иницијатива се уважава. Улога васпитача је деликатна и највише се огледа у планирању и организацији активности у којима ће деца бити потпуно укључена и у којима ће изразити своје способности и стваралачке потенцијале, другим речима, васпитач треба да помогне деци да све ураде сама.

Подела глумачких улога у позоришту врши се на самом почетку рада на представи, а у вртићу ју је најбоље извршити готово на самом крају, уз велики број алтернатија (сва деца знају цео текст). Имајући на уму да је процес важнији од крајњег продукта, у представи треба дати шансу онима који су се највише трудили, онима који су повучени, стидљиви... Треба нагласити да у представи учествују сва деца из групе и да се та идеја остварује још у стварању приче, која се и из тих разлога мења, допуњује и проширује.

Генерална проба

Током рада на представи, у драмским радионицама потребно је што раније започети са распоредним пробама, са маркираним објектима на сцени, са коришћењем реквизита и елемената костима. То помаже деци да се уживе у лик, али и да се природно понашају у костиму, под маском, са одређеним реквизитом.

На овај начин на генералној проби биће више игре и радости, а мање нових и изнуђених решења у последњем моменту.

Драмска представа

На крају драмског пројекта организује се представа за вршњаке или родитеље. Најбоље је створити прилике да деца представу одиграју више пута, у различитој глумачкој подели. Сценска игра има функцију рекапитулације, самопотврђивања и дружења, а после ње следи завршна евалуација, у којој се посматра читав пројекат и остварени резултати (способности, креативност, мотивација, сараднички односи, нова знања, искуства, потребе).

Напомене

1. Драмски пројекат развија се у оквиру редовних активности у васпитној групи.

У њему партиципирају сва деца: Васпитач консултује децу око задате активности и даје објашњење; Васпитач иницира активност, али заједно са децом доноси одлуку о њеном извођењу; Деца иницирају активност, али заједно са васпитачем доносе одлуку; Деца иницирају и сама изводе активност.

2. Облици непартиципације (одсуства правог учешћа деце)

- Манипулација – привидно учешће деце

Огледа се у мукотрпном припремању неке представе, за извесне смотре или такмичења, која више доноси предшколској установи него што деци пружа задовољство и развојно-подстицајне активности.

- Декоративна употреба деце

Деца не одлучују о свом учешћу и не разумеју смисао онога у чему учествују. Исто је и када васпитач у раду форсира само мању групу деце за коју зна да ће добро одиграти своје улоге.

3. Показатељи активности деце

- Иницијатива деце (предлози, спонтано и другачије понашање од планираног, указивање на тешкоће и проблеме),
- Дечја питања (тражење објашњења, нових информација),
- Доношење одлука,
- Евалуативно понашање деце (изливи одушевљења, разочараност, гестови /не/прихватања),
- Емоционална реакција (израз лица, сјај у очима),
- Психомоторне реакције (положај тела, гестови, напетост, опуштеност),
- Интеракција међу децом,
- Општа атмосфера у групи.

Сценарио драмског пројекта

Уводни део (од дечјег интересовања за причу до одлуке да се направи позоришна представа);

Развијање и организација пројекта

Одређивање конкретних креативних задатака за развој дечјих способности,
Планирање игара за остваривање предвиђених задатака,
Опремање простора,
Прибављање потребног материјала и опреме,
Планирање рада драмских, музичких, плесних, ликовних радионица,
Успостављање сарадње са родитељима;

Реализација пројекта

План и програм интермедијалних активности (конкретизовати игре и активности по недељама, пратећи логику приче),
Сценско извођење,
Евалуација.